

СТАНОВИЩЕ

по конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ за нуждите на Секцията за българска лексикология и лексикография на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН

по направление 2.1 Филология, научна специалност Български език (българска лексикология и лексикография) съгласно обявата в ДВ, бр. 62 от 29 юли 2014 г.

с кандидат Диана Георгиева Благоева, доктор, доцент в Секцията за българска лексикология и лексикография на ИБЕ „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН

Рецензент: проф. Мария Георгиева Чоролеева, доктор на филологическите науки, ИБЕ „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН.

Диана Благоева е единствен кандидат по конкурса. Представените материали (една монография, шест студии, 47 статии, значителен дял в три речника), публикувани през периода след хабилитирането ѝ през 2005 г., напълно отговарят на количествените изисквания на ИБЕ за заемане на академичната длъжност професор. Впечатляващо е участието ѝ в много национални и международни научни конференции, симпозиуми и други научни прояви – общо 48, у нас и в чужбина. Кандидатката има съществена роля като участник в 10 научноизследователски проекта. Те са осъществявани в ИБЕ и финансирани от БАН или от Фонда за научни изследвания към МОН. Свързани са с основната проблематика на СБЛЛ и са допринесли за усъвършенстване и модернизирание на лексикографската работа. Ръководител е на 4 проекта, от които специално трябва да бъде посочен многотомния Речник на българския език – един от основните, приоритетни проекти на ИБЕ. Научен ръководител е на докторант към Секцията. Активно участва и в работата на Секцията по филологически науки към Съюза на учените в България.

Научните изследвания на Диана Благоева могат да бъдат отнесени към следните области: **неология** (като част от лексикологията и

словообразуването), **теория и практика на лексикографията** – разработване на теоретични въпроси на традиционната лексикография и участие в изработването на речници (неологичен, тълковен и преводен), **компютърна и корпусна лексикография** - развитие на тези нови направления в българската лексикография.

Основният труд, с който кандидатката участва в конкурса, е значителна част от т. 1 на мащабното изследване „Българска лексикология и фразеология – Българска лексикология”, София, 2013. Точно са разграничени частите, на които тя самостоятелно е автор и именно те са обект на анализ и оценка в настоящото становище. В изследването много задълбочено и многостранно се разглеждат въпросите на неологията както в общотеоретичен план, така и конкретно за българския език през периода от края на 20 в. и началото на 21 в. Като приноси на авторката може да се определят:

Уточняването на същността на понятията неологизъм, иновация, оказионализъм, потенциална дума и изобщо уточняването на същността на термините, които се използват в областта на неологията. Въз основа на прегледа на основните лингвистични теории за неологизмите се правят и изводите за тяхната същност. Установяват се критериите за разграничаване на неологизмите и оказионализмите, като се разкриват техните общи и диференциални признаци. Представена е убедително типологията на неологизмите и оказионализмите.

Във Втора глава се разглеждат начините и пътищата за обновяване на лексиката в българския език в края на 20 в. и началото на 21 в. Като основен начин за обновяване на лексиката през този период се определя словообразуването, като се анализират различните видове словообразователни процеси. Достига се до важния извод, че образуването на нова лексика е много активно през разглеждания период, като в ролята на произвеждащи основи в словообразователните процеси се включват

както утвърдени единици, обикн. развили нови значения, така и неологизми. Интересно е наблюдението, че словообразователните парадигми се оформят не постепенно, а почти едновременно с образуването или заемането на съответната нова лексикална единица. Като една от най-характерните особености на неологизацията се определя значителното активизиране на заемането на лексикални единици от чужди езици. Обоснованото заемане на нови чужди думи – навлизането на безеквивалентна и частично еквивалентна лексика се откроява като един от основните начини за обогатяване на речниковия състав в периода от края на 20 и началото на 21 век. Напълно приемам направената типология на новата заета лексика в българския език въз основа на точно определени признаци и установените особености на процесите на заемане. Интересна е частта за обновяване на лексиката чрез вътрешно заемане от някои субстандартни пластове – жаргон, компютърен сленг и др. Струва ми се много категорично и крайно твърдението, че заемане на думи от диалектите днес не се наблюдава. Като продуктивен начин за обновяване и обогатяване на българската лексика се представя калкирането, определени са неговите особености и основни случаи на калкиране. Това явление се разглежда като едновременно действие на тенденциите към интернационализация и национализация.

Значителен принос е и установяването и анализирането на основните тенденции в новата българска лексика – към интернационализация и национализация и към интелектуализация и демократизация. Правят се съществени изводи за ролята на установяваните тенденции.

Трябва да се подчертае, че въпросите на неологията са изследвани многостранно, задълбочено и цялостно. Много от основните постановки се разработват, доразработват, развиват и допълват и в редица други публикации на Диана Благоева. Така например с изводи с приносен характер се откроява студията „Актуални процеси в българската

обществено-политическа лексика”(в сб. Магията на думите, С, 2012, с. 129-145), както и много други. Тези по-малки по обем изследвания допълват и нюансират изводите от монографията. По този начин се постига цялостна картина на явлението обогатяване на българската лексика през разглеждания период. Не по-малко значение имат и съпоставителните изследвания по въпросите на неологията, с които се разкрива спецификата на това явление в българския език.

Друг кръг трудове на Д. Благоева са в областта на лексикографията. Няма да преувелича, като кажа, че тя вече е изявен лексикограф със солидно присъствие в българската лексикография. Тя е един от авторите на Речника на неологизмите, 2010 г. Статиите от б. А, Б, М-Р са изработени от нея прецизно и с висок професионализъм. В тях проличават както способностите ѝ за задълбочено научно изследване, така и сериозната ѝ лингвистична подготовка. Тя е автор и на словника на Речника, което е важна част от работата по един лексикографски труд. Принципите, въз основа на които е извършено това, са представени и в отделна статия.

Обикновено не се обръща достатъчно внимание и почти не се оценява работата по многотомния Речник на българския език. Но ще бъде абсолютно несправедливо, според мене, да се пренебрегва изработването на около 1500 стр. от т. 13, 14, и 15 на РБЕ. Много от статиите в нейните части са думи със сложна семантична структура и всъщност са образци на лексикографски портрети на тези думи и се равняват на семантични студии, в които редакторът почти нищо не може да измени и следователно трябва да се разглеждат като такива авторски семантични разработки.

Голямо значение за развитието и усъвършенстването на българската лексикография и конкретно на лексикографската работа в Института за български език имат изследванията и участието в различни проекти на Диана Благоева в областта на корпусната и компютърната лексикография. Тя има съществен принос за въвеждането на корпусния подход в

лексикографската практика и поставянето на началото на корпусната лексикография у нас. Въз основа на създадена концепция за профилирани корпуси е изграден електронен корпус с над 400 милиона думи, който поставя работата върху Речник на българския език върху нова основа. Чрез предложения корпуснобазиран метод полуавтоматично се откриват и извличат лексикални неологизми, като по този начин е определен и словникът на Речника на новите думи в българския език, 2010 г. В областта на компютърната лексикография трябва да се отбележи и участието ѝ в разработването и концепцията на уеббазираната лексикографска система Lexit за създаване на различни типове речници на българския език. Важно е да се посочи и ролята ѝ в създаването на концепцията, разработването, както и цялостното методическо ръководство за изграждането на съвкупност от електронни лексикални ресурси за българския език „Инфолекс”.

В заключение мога да подчертая и обобщя, че изследванията на Диана Благоева внасят съществен принос за развитието на българската лексикология и лексикография. Безспорно тя има значителни постижения в българската лингвистика, поради което убедено смятам, че трябва да заеме академичната длъжност „професор”.

1. 12. 2014 г.

/проф. Мария Чоролеева /